

Za poníky na Třesinu

V rámci konference Český kras včera, dnes a zítra, konané 2.–4. listopadu 2022 u příležitosti oslav 50. výročí založení chráněné krajinné oblasti Český kras (více v Živě 2022, 6: CLXXXIV), proběhla mimo jiné exkurze na vrch Třesina. Nachází se přibližně uprostřed mezi Svatým Janem pod Skalou, místem konání konference, a nedalekou obcí Hostim. V Hostimi také sídlí stejnojmenný spolek Třesina, z. s., který o tuto lokalitu již řadu let pečuje a provádí zde především výřezy náletových dřevin, sečení a pastvu.

Počasí se toho dne obzvlášť vydařilo: teplé a slunečné dopoledne, které připomínalo spíše polovinu září než začátek listopadu, k vycházce přímo vybízelo. Účastníci, jejichž počet se blížil stovce, měli na výběr ze dvou tras. Lišily se délkou i tematickým zaměřením, nakonec se však obě skupiny setkaly na vrcholu kopce, který byl jakýmsi styčným bodem.

Hlavní trasa, kterou zvolila většina přítomných, začínala v obci Hostim u Maškova mlýna, odkud se stoupalo poměrně příkrým skalnatým srázem na hřebínek nad obcí. Tuto náročnou část vycházky průběžně zpestřovaly krotké kamerunské ovce, které čile pobíhaly kolem a využívaly snížené pohyblivosti lidí v obtížných úsecích terénu k inspekci kapes a batohů s jídlem. Tím názorně demonstrovaly vhodnost tohoto hbitého lehkonožného plemene k výpasu těžko přístupných skalnatých partií, které tvoří zhruba polovinu zdejší lokality. Odměnou za obtížný výstup se na hřebínku otevřel panoramatický výhled na celou trasu vycházky. Vedla kolem rozlehlého skalního kotle, táhnoucího se podél potoka Kačáku od Hostimi až k Svatému Janu. Na skalkách podél trasy exkurze byly k vidění typické rostliny těchto stanovišť, např. netřesk výběžkatý (*Jovibarba globifera*) a devaterník šedý (*Helianthemum canum*), který místy dokonce ještě kvetl, stejně jako devaterník velkokvětý (*H. grandiflorum*) nebo hlaváč žlutavý (*Scabiosa ochroleuca*). Na hlaváčích bylo k vidění i několik žluťásků a baboček, naplno využívajících zřejmě poslední slunečný a teplý den roku. Cestou jsme našli i několik housenek otakárka fenyklového (*Papilio machaon*), které zejména v tuto roční dobu často vytvářejí velmi tmavou melanickou formu.

Na vrcholu kopce, v místech, kde kdysi stávalo předslovanské hradiště, pak účastníky přivítalo malé stádo shetlandských poníků. Spolu s nimi zde již čekala druhá skupina převážně lesnického zaměření, která dorazila ze Svatého Jana alternativní lesní trasou přes Propadlé vody. Zde následoval výklad o historii osídlení a hospodářského využití lokality, která byla od 18. století ovčí pastvinou, jakož i o místních botanických a entomologických zajímavostech. V jeho průběhu se zvědaví poníci snažili skamarádit především s těmi

účastníky exkurze, kterým ještě zbylo nějaké jídlo. Názorně ale opět předvedli, proč právě oni jsou ideálními zvířaty pro pastvu v těchto partiích. Jak zaznělo i během výkladu, na lokalitě se vyskytuje řada vzácných druhů hmyzu, zejména motýlů. Najdeme zde např. jednu z největších populací kriticky ohroženého okáče metlicového (*Hipparchia semele*), vázaného na lesostepi s rozvolněným a nakrátko spaseným kostřavovým trávníkem, dále modráska východního (*Scolitantides vicrama*), jehož housenky žijí na květech časných mateřídoušek (*Thymus* sp.), nebo soumráčníky rodu *Pyrgus*, vázané na mochny (*Potentilla* sp.). Asi největší vzácností této lokality je ale hnědásek květelový (*Melitaea didyma*), jehož poslední populace v Českém krasu přežila právě zde na Třesině. Jeho housenky se tu živí hlavně čistcem přímým (*Stachys recta*).

Vzhledem k pokročilé roční době jsme bohužel žádný z těchto druhů neměli možnost spatřit, a tak proběhla alespoň soutěž v poznávání motýlů na fotografických umístěných v terénu na příslušných živých rostlinách. Mezitím nás poníci po celou dobu výkladu i soutěže doprovázeli a okusovali trsy kostřavy walliské (*Festuca valesiaca*) na potřebnou délku pro larvy okáčů, zatímco živné rostliny ostatních motýlů nechávali zcela bez povšimnutí. Právě tímto způsobem vypásání zde vytvářejí druhově pestré stanoviště, které je (nejen) zmíněným druhům doslova šité na míru.

Spokojení botanici se procházeli pastvinou mezi nedotčenými trsy devaterníků, hlaváčů, čistců, mateřídoušky vejčité (*T. pulegioides*) a kriticky ohroženého zběhovce trojklaného (*Ajuga chamaepitys*), zatímco opodál byl k vidění nyní již odkvetlý, také kriticky ohrožený chruplavník větší (*Polygonum majus*), kterému přiměřená pastevní disturbance evidentně rovněž

svědčí. Lesníci mezitím pozorovali, že při pastvě v lesním lemu se poníci věnují výhradně bylinnému patru a neničí okusem cennější dřeviny, s čímž by bylo nutné počítat při pastvě koz.

Cesta zpět do Svatého Jana vedla lokalitou Na Průchodě, nabízející snad nejmalebnější výhledy z celého Českého krasu. Je pojmenována podle jeskyně Na Průchodě, která dokládá pravěké osídlení tohoto území a jako taková je od r. 1958 dokonce chráněna jako kulturní památka. To byla poslední zastávka s tematickým výkladem, odtud se již všichni přemístili do barokních prostor refektáře kláštera ve Svatém Janu pod Skalou, kde se konala konference.

Na závěr dlužno podotknout, že taková exkurze by nebyla myslitelná, nebýt předchozí několikileté obětavé práce členů spolku Třesina. V r. 2014, před zahájením prací, byla totiž lokalita natolik zarostlá trnitými nálety, že nebylo jednoduché se tam vůbec dostat. A trasu exkurze by tehdy prakticky ani nebylo možné projít. Na několika místech, zejména v oblasti Na Průchodě, jsme ostatně měli možnost vidět velké plochy, kde nás spousta práce teprve čeká.

Exkurze a následná prezentace v rámci bloku přednášek na konferenci názorně ukázaly, jak významnou roli dnes v praktické ochraně přírody hrají nevládní organizace a nadšenci, na nichž závisí nejen osud řady významných lokalit, ale bohužel často i přežití mnoha vzácných druhů v naší republice. A naznačila tak směr, kterým se smysluplná praktická ochrana přírody u nás zřejmě bude muset ubírat v příštích letech. Tím v kostce ilustrovala pradávnou i poměrně nedávnou minulost, současnost a možnou budoucnost Českého krasu, alespoň tedy z ochránářského pohledu.

Více o neziskové organizaci Třesina, z. s., a jejich aktivitách na <https://spolektresina.weebly.com>

1 Shetlandští poníci se pasou pod vrcholem Třesiny. Toto drobné a lehké plemeno se zde dobře pohybuje i v poměrně členitém terénu. Jejich pastva účinně reguluje dominantní traviny a přitom je šetrná k cennějším druhům bylin a dřevin. Foto P. Skala

